

BAZELE RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE ALE LUMII
CULTURALE CLUJENE. LEGĂTURILE INTERNAȚIONALE
ALE FACULTĂȚII DE MATEMATICĂ ȘI ȘTIINȚE ALE
NATURII DIN CADRUL
UNIVERSITĂȚII „FERENC JÓZSEF”

*Artur Lakatos**

Cuvinte cheie: Universitatea din Cluj, relații internaționale, peregrinatio academica, intelectuali ardeleni.

Keywords: University of Cluj, International relations, Peregrinatio academica, Transylvanian elites.

O dată cu secolul XVI-lea, viața culturală a Transilvaniei a suferit, din mai multe motive, o dezvoltare rapidă și semnificativă. Unul din cele mai importante a fost situația la nivelul politicilor de puteri europene, iar un altul, la fel de important, fiind reprezentat de efectele Reformei și Contrareformei, care au adus competiție acerbă pentru credincioși între diferitele confesiuni, această rivalitate manifestându-se de multe ori și în sensuri constructive.

După datele unei statistici, până în 1520 au fost identificați 2494 de peregrini ardeleni¹. În cazul a 521 persoane există date că ar fi obținut și diplome de absolvire. Universitățile din Bologna, Padova, Praga, Cracovia și Viena păreau a fi favoriții acestora².

În urma cercetărilor efectuate de regretatul profesor Tonk Sándor, au fost identificate următoarele centre universitare europene la care au studiat peregrini de origine transilvană (în paranteză – anul menționării primului peregrin cunoscut):

Altdorf (1618), Amsterdam (1663), Anglia – localitate neidentificată (1553), Basel (1530), Viena (1519), Bologna (1523), Braunsberg (1585),

* Instituția Prefecturii județului Cluj, B-dul 21 decembrie, nr. 58, Cluj-Napoca, email: lakatos_artur_lorand@yahoo.com

¹ Gaál György, *Egyetem a Farkas utcában*, EMT, Kolozsvár, 2002, p. 12.

² Barabás Béla, Joó Rudolf (eds), *A kolozsvári magyar egyetem 1945-ben (A Bolyai Egyetem szervezésének válogatott dokumentumai)*, Magyarságkutató Intézet, Budapest, 1990, p. 18.

Bremen (1618), Brünn (1603), Cambridge (1623), Darmstadt (1627), Devenler (1645), Dillingen (1625), Dordrecht (1691), Dorpat, Tartu (1636), Elbing (1614), Ferrara (1534), Frankfurt/O. Oderafrankfurt (1540), Franeker (1597), Freiburg (1607), Gdansk (1603), Genf (1544), Geifswald (1644), Gröningen (1632), Halle (1695), Hamburg (1633), Harderwijk (1648), Heidelberg (1562), Helmstedt (1588), Herborn (1619), Ingolstadt (1594), Italia (sic! la fel ca și în cazul Angliei- n.a.) (1523), Jena (1550), Köln (1522), Königsberg (1579), Krakovia (1521), Leiden (1616), Polonia (1660), Leipzig (1522), Londra (1631), Marburg (1573), Montpelliére (1561), Napoli (1552), Germania (1576), Nürnberg (1652), Olomouc (1583), Orléans (1667), Oxford (1600), Padova (1533), Paris (1543), Poznan (1569), Praga (1597), Rakow (1617), Riga (1634), Roma (1581), Rostock (1562), Siena (1585), Stettin (1618), Strasbourg (1542), Torun (1614), Utrecht (1635), Venezia (1561), Vilnius (1584), Wittenberg (1522), Zerbst (1604), Zurich (1694)³.

În 1565, în timpul domniei principelui Ioan Sigismund, Dieta Principatului Transilvan a hotărât organizarea unui colegiu; acest plan – destul de măreț pentru epoca respectivă - nu s-a realizat⁴, seriozitatea concepției care a stat la baza sa fiind însă ilustrată prin faptul că între profesori ar fi fost invitați celebri intelectuali ai vremii: Petrus Ramus și Calsio Curio⁵. Principele reformat Gabriel (Gábor) Bethlen a fondat un Colegiu protestant (Collegium Academicum) la Alba Iulia în 1622, la care i-a invitat pe mai mulți savanți maghiari și occidentali ai vremii. Acesta însă a fost ruinat și ars de invazia tătară din 1658⁶. După acesta, nu a mai existat în Transilvania nici o instituție majoră de învățământ superior de rang european, tinerii dornici de studiu fiind nevoiți să se îndrepte spre Occident cu scopul de a obține diplome universitare.

Încă din secolul al XIV-lea, registrele și documentele majorității universităților europene ne oferă mențiuni referitoare la prezența studenților transilvăneni în cadrul acestora. Până spre sfârșitul secolului al XV-lea este vorba mai mult de tineri clerici, situația schimbându-se treptat în secolul următor. În această perioadă „timpurie”, cei mai mulți tineri studioși s-au orientat în

³ Viktor Karády, Lucian Nastasă, *The University of Kolozsvár/Cluj and the Students of the Medical Faculty (1872-1918)*, Ethnocultural Diversity Resource Center, Budapest/Cluj, 2004. p. 29.

⁴ Barabás, Joó, Joó Rudolf, *op. cit.*, p. 18.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Jakó Zsigmond, *Írás, könyv, értelmiség*, Bukarest, 1977, p. 16.

primul rând către centrele culturale și administrative mai apropiate din punct de vedere geografic (Viena, Cracovia), iar apoi spre Italia umanistă și renescentistă. În paralel, alții au făcut cunoștință cu ideile Reformei în centrele culturale elvețiene și germane. După trecerea Principatului la protestantism, elitele reformate ardeleni au dezvoltat relații intense cu aceste centre, nu numai din motive religioase sau cultural-științifice, ci și din motive politice, aceste relații fiind, într-o oarecare măsură, și o manifestare de ostilitate moderată/independentă față de puterea Habsburgică, austriacă și catolică prin tradiție. La începutul secolului al XVII-lea erau mai strânse relațiile cu centrele protestante germane, la rândul lor aflate sub stăpânirea unor suverani în general antihabsburgici (Wittenberg, Heidelberg, Heilbronn, Strassburg etc.). În urma izbucnirii Războiului de Treizeci de Ani, în timpul căruia, sub Gabriel Bethlen și George Rákóczy I, Principatul s-a remarcat în Europa ca putere militară independentă de Imperiul Otoman, peregrinii ardeleni au călătorit mai departe, înspre centrele din Anglia și Olanda. Printre aceștia s-a numărat, de exemplu, Apáczai Csere János, care a studiat în universitățile și colegiile din Utrecht⁷, Franeker, Leiden și Hardewijk⁸ din Olanda. Activitatea sa a pus bazele învățământului instituționalizat calvin în Transilvania.

O contribuție absolut remarcabilă din acest punct de vedere l-a avut principele Gabriel Bethlen care, pe lângă întemeierea Colegiului din Alba Iulia, a creat mai multe fundații, prin care a putut finanța studiul mai multor sute de peregrini pe teritoriu german, numai Colegiul reformat clujean al lui Apáczai beneficiind, mai târziu, în urma acestuia de treizeci de burse în Germania⁹.

Pe parcursul secolelor următoare, sub stăpânirea habsburgică, au ajuns în Transilvania un număr de personalități semnificative pentru dezvoltarea culturii, dintre care vor fi menționate aici doar două: italianul Biasini și englezul John Paget.

Întemeietorul primei școli de scrimă la Cluj a fost Gaetano Biasini, soldat italian ce a ajuns aici în epoca războaielor napoleoniene și care a decis să-și continue viața în orașul de pe Someș. A reușit, în 1818, să-și înființeze propria

⁷ Deák Árpád, *Apáczai Csere János iskolánkba költözött*, discurs ținut în 24 mai 1995, publicat în *Apáczai Csere János líceum évkönyve*, 1999-2000, p. 10-11.

⁸ Henk van den Graaf, *Apáczai Németszföldön*, în *Apáczai líceum évkönyve*, 1995-1996, p. 6.

⁹ Gál István, *Magyarország és az angolszász világ*, Országos Széchenyi Könyvtár, Budapest, 2005, p. 76.

sală de scrimă, în clădirea „Redout” (clădirea Muzeului Etnografic de azi – n.n.) cu sprijinul contelui Ferenc Béldi. Printre discipolii lui s-au numărat Miklós Wesselényi, Farkas Sándor Bölöni, Ádám Kendeffy, Lajos Jósika etc. Bölöni a fost cel care a reușit să transforme inițiativa într-o societate pe acțiuni¹⁰. În aceeași perioadă s-a format și prima asociație de tir al orașului¹¹.

Dacă Gaetano Biasini era inițial un simplu soldat, ajuns aici din întâmplare, din cauza războiului, medicul englez John Paget a ajuns aici din motive sentimentale, urmare a căsătoriei sale cu nepoata baronului Miklós Jósika, Polyxena. Activității lui i se datorează primele reprezentații clujene din repertoriul lui Shakespeare¹², iar în 1844 a fondat un English Reading Club în oraș. A avut o contribuție valoroasă la revista „Erdélyi Gazda”, în care a scris articole în limba maghiară¹³. A fost bun prieten cu etnograful János Kriza și din această cauză a organizat, în cadrul Colegiului Unitarian, un sistem de burse în străinătate, care a fost funcțional până în secolul XX-lea¹⁴.

La rândul lor, mulți intelectuali de origine clujeană au călătorit prin toată lumea, contribuind prin aceasta la îmbogățirea culturii lor generale, precum și la răspândirea a diferite cunoștințe despre lume în mediul autohton. Astfel, Jordán Tamás Kolozsvári, născut în 1539 la Cluj, și-a urmat studiile în universitățile din Wittenberg, Paris, Montpellier, Basel, Zürich, Padova, Bologna, Pisa și Roma, desfășurând activități în domeniul matematicii, fizicii și al istoriei¹⁵. József Haller a desfășurat activități misionare în Bolivia¹⁶, iar Gábor Balázs a călătorit prin toată America de Sud, prin Alpii Cordilieri și prin Pampasul din Argentina¹⁷. Tot clujean a fost Farkas Sándor Bölöni, absolvent al colegiului unitarian¹⁸, care, în urma celei mai importante călătorii efectuate, a scris cartea *Călătorie în America de Nord*.

¹⁰ Killyéni András, *Sportélet a reformkori Kolozsváron*, în *Korunk*, octombrie 2006, nr. 10. p. 35-39.

¹¹ Misangyi Ottó, Marschalkó Teofil, *A magyar sport*, p 916, în *Az ezeréves Magyarország*, 1939, p. 913-941.

¹² Gál István, *op. cit.*, p. 206.

¹³ *Ibidem*, p. 243-244.

¹⁴ *Ibidem*, p. 146-147

¹⁵ *Ibidem*, p. 314-315.

¹⁶ *Ibidem*, p. 243.

¹⁷ *Ibidem*, p. 244.

¹⁸ *Ibidem*, p. 115.

Momentul ca orașul Cluj și regiunea reprezentată de acesta să își aibă o insuție proprie, locală, de învățământ superior, recunoscută ca și universitate, a venit în anul 1872. În urma Ausgleichului Austro-Ungar, la Cluj s-a înființat a doua universitate a Ungariei, după cea din Budapesta, care a fost denumită, după împăratul țării, Franz Iosif. Numai în urma înființării acestuia va urma fondarea altor universități de pe teritoriul părții maghiare din imperiu: doi ani mai târziu, în 1874, va fi înființată universitatea de la Zagreb, iar în 1912, cele din Debrecen și Pozsony (Bratislava)¹⁹. După modelul francez, între facultățile înființate în 1872 nu s-a regăsit Teologia²⁰. Doar în 1895 a fost înființată o Facultate de Teologie Reformată²¹. Limba de predare în Universitate a fost limba maghiară, limbile și literaturile română și germană primind doar câte o catedră de specialitate²², fapt ce i-a nemulțumit în principal pe români, locuitorii majoritari ai Transilvaniei. Începând din 1895, au fost admise la studii și femeii²³. Deși universitatea clujeană era considerată de a fi, din punctul de vedere al educației și cercetării, una provincială, având un rol secundar în comparație cu cea de la Budapesta, nu se poate trece cu vederea peste procesul de dezvoltare înregistrat în cele câteva decenii de existență, fapt ușor de surprins atât din punctul de vedere cantitativ, cât și din cel calitativ. De exemplu, în 1872, la cele patru facultăți inițiale (Facultatea de Filologie, Lingvistică și Istorie, Facultatea de Drept și Științe Administrative de Stat, Facultatea de Matematică și Științe ale Naturii, respectiv Facultatea de Medicină) au fost înregistrați 258 de studenți; până în 1910 acest număr a crescut de zece ori, atingând astfel - cel puțin din punct de vedere cantitativ - nivelul universităților din Torino, Lyon, Bordeaux și Toulouse²⁴.

Deși, date fiind condițiile logistice și infrastructurale ale celei de a două jumătăți al secolul al XIX-lea, se poate afirma că rolul relațiilor internaționale ale universității era departe de importanța acestora din ziua de azi, acestea nu erau însă cu totul neglijate. Chiar dacă intensitatea și frecvența lor erau incomparabil mai mici decât a acelora din ziua de azi, ele erau, totuși, existente

¹⁹ Dobszay Tamás, *Magyarország kulturális élete a dualizmus idején*, p 469, în *Magyarország története a 19 században*, ed. Gergely András, Budapest, 2005.

²⁰ Karády, Nastasă, *op. cit.*, p. 29.

²¹ *Ibidem*, p. 31.

²² Barabás, Joó, Joó Rudolf, *op. cit.*, p. 20.

²³ Karády, Nastasă, *op. cit.*, p. 37.

²⁴ Joó, Barabás, Joó Rudolf, *op. cit.*, p. 20.

și importante. Au existat aproape toate tipurile de interacțiuni existente și astăzi: înștiințarea și primirea unor înștiințări din partea altor instituții similare despre anumite evenimente de interes major, atât pozitive, cât și negative; interacțiuni privind aprovizionarea de materiale, mai ales profesionale și didactice, care în sine reprezenta și un schimb de informații între instituțiile de învățământ superior; vizite oficiale în străinătate și călătorii în scopul documentării științifice în alte țări; primirea unor oaspeți de marcă și acordarea unor titluri de Doctor Honoris Causa. În următoarele pagini vom trece în evidență câteva dintre acestea evenimente, într-o ordine cronologică, pe baza documentelor de arhivă, care au avut loc în timpul existenței la Cluj al Universității Ferec József.

Prima manifestare identificată de autorul acestui articol în documentele de arhivă este cererea depusă de profesorul Entz Géza, datată la 1 februarie 1872, prin care cere un ajutor de 500 korona pentru acoperirea unor cheltuieli cu ocazia călătoriei de documentare în Germania, vizită în cursul căruia intenționa să viziteze institute zoologice nemțești²⁵. Într-un alt proces verbal, înregistrat cu ocazia consiliului profesoral din 6 februarie 1875, se găsește adoptarea unei hotărâri conform căreia erau achiziționate, prin abonare, publicațiile Academiei din Paris²⁶. O vizită oficială se înregistrează la 3 mai 1879 când, sub președinția decanului Entz Géza, se face primirea oficială, cu mult fast, a arhitectului ministerial Kolberger, cu ocazia vizitei sale care a durat trei zile, în perioada 6-8 a acestei luni.

Într-un proces verbal din 1884 se găsește înștiințarea că un student a fost exmatriculat de la universitatea din Viena²⁷. Nu sunt precizate nici motivul, nici împrejurările acestui fapt nefericit, însă faptul că universitatea clujeană a primit o astfel de înștiințare dovedește că se ținea cont de existența sa. O altă mențiune similară se găsește într-un alt proces verbal care se menționează exmatricularea unui student la drept de la academia de la Pozsony²⁸. În același an, un angajat al universității, mecanicul Süss Nándor, a fost chemat la Pesta pentru întemeierea unui atelier mecanic modern, cu acoperire centrală la nivelul

²⁵ Magyar Országos Levéltár, Csongrád megyei Levéltár, (în continuare MOL. CsML) Szeged. Szegedi Ferenc József Tudományegyetem Matematikai és Természettudományi Karának iratai. 1-es doboz. 1872/73-1893/94. Kari Ülések jegyzőkönyve. VIII 3. 1. 101/1872/73.

²⁶ MOL.CsML. 146/1874/75.

²⁷ MOL.CsML. 1769/1884/85.

²⁸ MOL.CsML. 143/1884/85.

întregii țări²⁹. Tot în acest an, Universității îi revin cinci burse de stat în domeniul mineralogiei și geologiei³⁰, iar într-o ședință din 22 septembrie 1877 sunt discutate obiectele cu care instituția urma să participe la Expoziția Mondială de la Paris³¹.

Alte mențiuni privind efectuarea unor delegații și călătorii de documentare se regăsesc în alte procese verbale ale ședințelor de consiliu profesoral. Astfel, facultatea de Matematică și Științe ale Naturii își dă aprobarea pentru trimiterea la ministerul de specialitate a cererii profesorului de mineralogie Gábor Benkő cu privire la acordarea unor sume pentru acoperirea cheltuielilor de drum pe care îl efectuase în străinătate în scopul documentării³². În cursul anului imediat următor, profesorul Antal Koch efectuează o delegație oficială la Londra, la un congres geologic internațional³³. Pe parcursul anului universitar 1892-1893, profesorul Schlesinger efectuează un stagiu de cercetare-documentare la Berlin, întorcându-se acasă tot în aceeași an³⁴, și fiind, ulterior, abilitat la universitate³⁵. Nu toate cazurile în care a fost solicitat ajutorul de stat privind acoperirea cheltuielilor unor documentări au avut, însă, o rezolvare fericită. În 10 noiembrie 1893, facultatea este nevoită să consemneze cu regret faptul că cererea de bursă în străinătate a lui Péter Szabó nu a fost aprobată³⁶.

O invitație de o destul de mare însemnătate, prin care specialiștii universității erau invitați la congresul internațional de radiologie de la Liège, a fost recepționată în 23 iunie 1905³⁷. În 9 octombrie același an este primită o invitație la conferința internațională împotriva alcoolismului³⁸, iar în 22 decembrie este primită o invitație la conferința internațională de pedagogie din Mexic³⁹.

Un eveniment de maximă importanță privind recunoașterea internațională a Universității a avut loc la sfârșitul anului 1906 și începutul celui

²⁹ MOL.CsML. 195/1884/85.

³⁰ MOL.CsML. 57/1884/85.

³¹ MOL.CsML. 76/1887/88.

³² MOL.CsML. 187/1885/86.

³³ MOL.CsML. 212/1887/88.

³⁴ MOL.CsML. 71/1892/93.

³⁵ MOL.CsML. 412/1892/93.

³⁶ MOL.CsML. 97/1893/94.

³⁷ MOL. CsML. Szegedi Ferenc József Matematikai és Természettudományi Karának iratai. 1904/5-1913/14. Kari ülések jegyzőkönyve. VIII. 3. 3-as doboz. 707-1904/5.

³⁸ MOL.CsML. 176-1905/6.

³⁹ MOL.CsML. 273-1905/6.

următor. Cu ocazia Consiliului Profesorat din 22 noiembrie 1906 este citită invitația rectorului Politehnicii de la Praga, la aniversarea de 100 de ani a existenței acestei instituții⁴⁰. La acest eveniment sărbătoresc a fost delegat decanul facultății, profesorul Dr. Schlesinger Lajos, în 23 februarie 1907. Tot cu această ocazie este delegat, pentru aniversarea a 700 de ani de la moartea lui V. Aldrovandi, celebrată la universitatea de la Bologna, profesorul Aladár Richter⁴¹. Ambii profesori și-au exercitat datoria de reprezentare cu cea mai mare responsabilitate. Prestația lui Richter a fost atât de bine apreciată încât, în urma prezenței sale acolo în data de 21 iunie 1907 a fost amplasată o medalie de amintire în Institutul de Botanică al Universității⁴². O altă aniversare importantă din acest an a fost aceea a Societății Geologice Londoneze, la care a fost delegat Gyula Szádeczky⁴³.

În 19 decembrie 1907 se hotărăște, cu ocazia unui Consiliu, obținerea listei de prețuri de la firma Wilhelm Planhauser pentru achiziționarea unor instrumente pentru laboratorul de fizică⁴⁴. În anul imediat următor, la ședința din 2 aprilie 1908, se înregistrează o invitație la un congres la Viena, precum și primirea catalogului ilustrat de la Deutsches Museum de la München, care se referea la instrumentele mecanice și mașinile acestuia⁴⁵. O altă scrisoare, prezentată cu ocazia ședinței din 18 martie 1909, conține însă informații mai puțin fericite. Rectorul universității de la Marburg trimite o circulară prin care înștiințează celelalte universități despre dispariția (probabil furtul - n.n.) unei teze de doctorat în domeniul fizicii electrotehnice, rugând să fie înștiințat în cazul apariției unor informații despre aceasta⁴⁶.

Faptul că nu numai profesorii se deplasau în lume, ci și studenții, este ilustrat prin procesul verbal încheiat cu ocazia ședinței din 25 noiembrie 1909, în care se consemnează acordarea a 25 de koroane pentru trimisul universității la congresul studențesc de la Pécs, pentru cheltuielile de drum⁴⁷. În ședința din 16 decembrie 1909 se acceptă sprijinirea intenției lui Gyula Szádeczky de a

⁴⁰ MOL.CsML. 145-1906/7.

⁴¹ MOL.CsML. 294-1906/7.

⁴² MOL.CsML. 463-1906/7.

⁴³ MOL.CsML. 374-1906/7.

⁴⁴ MOL.CsML. 154-907/8.

⁴⁵ MOL.CsML. 414-907/8.

⁴⁶ MOL.CsML. 590-908/9.

⁴⁷ MOL.CsML. 258-909/10.

participa la Congresul de Geologie de la Stockholm, și este transmisă pentru acceptare la Minister solicitarea unui ajutor de 1000 de korona, ca acoperire a cheltuielilor de drum⁴⁸.

În 17 martie 1910 este primită invitația oficială a universității de la Berlin pentru aniversarea centenarului existenței acesteia. Facultatea îl propune ca reprezentant pe profesorul Lajos Schlesinger. În cadrul aceleiași ședințe se înregistrează cererea de bursă în străinătate a Elvirei Valentini, care solicită 2000 korona pentru cheltuielile de drum⁴⁹. În 28 aprilie 1910, profesorul Szádeczky este propus ca reprezentant al facultății la Congresul Geologic de la Stockholm, unde au fost invitați specialiștii clujeni⁵⁰.

În 7 mai 1910 se acceptă o delegare, pe baza unei invitații, la Simpozionul Internațional de Botanică de la Bruxelles⁵¹. Beneficiarul acesteia era profesorul Aladár Richter care, conform raportului său, a călătorit până la Bruxelles în perioada 11-28 mai, destinația finală nefiind singurul obiectiv al acestui drum. El a mai vizitat, în timpul călătoriei sale, grădinile botanice de la Viena, Nürnberg, Frankfurt și Breslau și a participat și la deschiderea grădinii botanice de la Berlin⁵².

În 23 iunie 1910, profesorul Aladár Richter, care, în acel moment, era directorul grădinii botanice clujene, și Lajos Walz, inspector la grădina botanică, solicită 3000, respectiv 2000 korona pentru acoperirea cheltuielilor de drum, în vederea efectuării unei călătorii prin toată Europa, pentru studierea grădinilor botanice importante. Planul lor de drum includea vizitarea unor institute de specialitate din Sankt Petersburg, Helsingborg, Berlin, Groeningen, Kew-Gardan, Cambridge, Edinburgh, Kiel, Geneva, La Mortala și Roma. Tot cu această ocazie Zoltán Sziládi cerea, pentru deplasările sale la congresele internaționale de la Bruxelles și Graz, 6000 de korona pentru acoperirea cheltuielilor de drum⁵³.

În data de 17 octombrie 1910, Aladár Richter, reîntors din călătorie, propune, cu ocazia ședinței profesoreale a facultății, acordarea titlului de *doctor honoris causa* următoarelor personalități: împăratului Germaniei, Wilhelm al

⁴⁸ MOL.CsML. 281-909/10.

⁴⁹ MOL.CsML. 547-909/10.

⁵⁰ MOL.CsML. 600-909/10

⁵¹ MOL.CsML. 606-909/10

⁵² MOL.CsML. 658-909/10.

⁵³ MOL.CsML. 721-909/10.

II-lea, lui Dr. Engler Adolf, consilier secret guvernamental, profesor universitar din botanică la Berlin, lui Dr. Ehrlich Paul, consilier secret guvernamental în domeniul politicii de sănătate și director de spital, și lui Hata Kitatakes, om de știință japonez. Profesorii facultății au votat separat, cu această ocazie, propunerea referitoare la împăratul Wilhelm pentru acest titlu, fiind vorba despre un „cap încoronat”⁵⁴. Împăratul a fost ales în mod oficial *Doctor Honoris causa* în 7 decembrie 1910⁵⁵.

La 3 februarie 1911 profesorul Richter și inspectorul Walz solicită și primesc bani pentru repetarea turneului din anul precedent: Richter 3500, Walz 2500 de Koroane⁵⁶. La 6 aprilie 1911 István Apáthy primește pentru a participa la masa rotundă de științe biologice de la Napoli un concediu și un ajutor de drum de 1000 koroane⁵⁷. În 11 aprilie 23, Elvira Valentini își cere prelungirea bursei sale în străinătate⁵⁸. În 26 septembrie 1912 Richter și Walz primesc încă o dată un ajutor de drum: Richter 1000, Walz 600 koroane⁵⁹. Iar în luna imediat următoare, Zoltán Szilády primea, pentru studii în străinătate, 2000 de koroane de la guvern⁶⁰.

Un eveniment major din punctul de vedere al relațiilor internaționale ale universității a avut loc în anul 1911. Cu ocazia ședinței din data de 5 octombrie 1911, s-a decis ca pentru locul ocupat până în acea clipă de profesorul Fejér, care își schimbase locul de muncă, să nu se organizeze concurs, ci să fie invitat profesorul Dr. Alfred Haar, de la Politehnica din Zürich⁶¹. Profesorul Haar a acceptat invitația, fapt confirmat în 9 noiembrie 1911⁶².

Acest fapt ilustrează că Universitatea Ferenc József de la Cluj, chiar dacă nu se număra printre cele mai importante din Europa, dispunea de anumite relații consolidate în țările europene, conducerea universității și a facultăților cunoscând realitățile academice de pe continent și întreținând contacte cu personalități valoroase din acest domeniu. Existau destule instituții din orașele

⁵⁴ MOL.CsML. 194-910/11.

⁵⁵ MOL.CsML. 194-910/11.

⁵⁶ MOL.CsML. 455-910/11.

⁵⁷ MOL.CsML. 555-910/11

⁵⁸ MOL.CsML. 672-910/11.

⁵⁹ MOL.CsML. 235-912/13.

⁶⁰ MOL.CsML. 337-912/13.

⁶¹ MOL.CsML. 193-911/12.

⁶² MOL.CsML. 237-911/12.

mari ai Europei dispuse să îi accepte pe clujeni în calitate de parteneri, de la nivelul unor simple înștiințări până la cooperări internaționale de mai mare amploare, de tipul conferințelor și meselor rotunde. Mai mult decât atât, au existat chiar personalități de la universități destul de importante care au acceptat posturi de titulari la universitatea din Cluj.

Desigur, se mai pot spune multe despre relațiile internaționale ale acestei universități. De exemplu, faptul că István Apáthy a fondat, în 1909, unul din cele mai moderne institute de Biologie din Europa, la care a adus o serie de cercetători străini de valoare precum S. Mollière din München, S. Platon din Baltimore, J. Boeke din Amsterdam, V. Widakovich din Buenos Aires etc⁶³.

Din câte s-a putut observa din documentele de arhivă, majoritatea legăturilor internaționale ale universității erau în Europa, mai ales cu instituții și organizații din Europa de Vest. Se poate observa o orientare filogermană, fapt explicabil prin realitățile internaționale politice ale vremii. Par a fi absente legăturile cu instituțiile de învățământ ale popoarelor vecine și apropiate din punct de vedere geografic: sârbe, grecești, bulgare, ruse, și chiar și cele cu instituțiile românești din România, fapt regretabil din perspectiva europenismului secolului al XXI-lea, deoarece a fost ratat, prin aceasta, un mijloc important de apropiere, colaborare și intercunoaștere a culturilor vecine. Era toleranței, a bunei colaborări între diferite culturi și a aplicării ideilor multiculturale a venit în istoria universitară clujeană doar la sfârșitul secolului al XX-lea.

⁶³ Karády, Nastasă, *op. cit.*, p. 36.

BASES OF CULTURAL INTERNATIONAL RELATIONS OF
ACADEMIC LIFE IN CLUJ. INTERNATIONAL RELATIONS OF THE
FACULTY OF MATHEMATICS AND NATURAL SCIENCES OF THE
„FERENC JÓZSEF” UNIVERSITY OF CLUJ

Abstract

In this paper, we are dealing with an important, but relatively unexplored issue in Romanian historiography, the issue of International relations of cultural institutions of Transylvania, in the case of our paper, international relations of the Faculty of Mathematics and Natural Sciences of the Ferenc Jozsef University of Cluj in the period 1872-1914.

In the introduction of our paper, we tried to reflect on roots of cultural relations of Transylvanian intellectual life, based on the phenomenon of *peregrinatio academica*, relations of early Transylvanian scholars, documented relations with Western European centers of intellectual and cultural life.

In the bulk of this study, we presented the particular case of one of the Faculties of the first State University ever founded in the city of Cluj, the Ferenc Jozsef University. Following to the Ausgleich and transforming the Habsburgian Empire in the Austro-Hungarian Monarchy, was considered to be a very important issue the founding of new University structures in cities like Cluj, Pozsony or Zagreb, in the idea of development and modernization, which meant to centers for regional cultural life.

In our case study, we focused at one particular Faculty, the Faculty of Mathematics and Natural Sciences' International links, based on unpublished Archive materials, found in the Hungarian National Archives from Szeged. Using these references, we can form a quite complete mosaic-like picture of the realities of that specific era, regarding travels of teachers and researchers of the University in purposes of scientific work, teachers invited from other universities to the Ferenc Jozsef, student mobility, participation of the University's representatives on major events in life of other similar institutions etc.